

1

QUESTION

What dost thou feed on?

ANSWER

Broken sleep.

*Thomas Dekker, The Noble Spanish Soldier**

— Сподіваюся,— мовив хрипкий голос на тому кінці лінії,— померла якась до біса знаменита особа, Страйку.

Дебелий неголений чоловік, що простував крізь досвітній морок з притисненим до вуха телефоном, усміхнувся.

— Майже вгадав.

— Надворі шоста ранку, щоб тебе!

— Пів на сьому, але якщо тобі треба те, що маю я, доведеться прийти і забрати,— відповів Корморан Страйк.— Я неподалік твого житла. Тут...

— Звідки ти знаєш, де я живу? — спитав голос.

— Ти мені сам сказав,— Страйк стримав позіхання.— Ти ж квартиру продаєш.

* Питання: Чим ти живеш? Відповідь: Понівеченим сном. (Томас Деккер, «Шляхетний іспанський солдат»).

— О,— пом'якшився його співрозмовник.— Добра пам'ять.

— Тут є цілодобова кав'ярня...

— К бісу її. Зайди пізніше до офісу...

— Калпепере, я сьогодні вранці маю зустріч з клієнтом, який платить краще за тебе, а ще я цілу ніч не спав. Тобі треба почути це зараз, коли хочеш мати з новини зиск.

На тому кінці застогнали. Страйк почув шарудіння протирада.

— Тільки щоб просто з жару!

— Кав'ярня «Смітфілд» на Лонг-лейні,— відповів Страйк і натиснув відбій.

Деяка нерівність його ходи стала помітнішою, коли Страйк рушив униз до Смітфілд-маркету, що в зимовій пітьмі видавався суцільним монолітом,— до цього вікторіанського прямокутного храму м'яса, де, як і століття тому, кожного буднього дня з четвертої ранку відвантажували туші тварин, рубали, розкладали по пакунках і продавали м'ясникам і рестораціям по всьому Лондону. Крізь морок Страйк чув голоси, які роздавали накази, й гарчання і гудіння фур, з яких відвантажували туші. Увійшовши на Лонг-лейн, Страйк став ще однією постаттю серед по-зимовому вдягнених чоловіків, які рішуче простували у своїх ранково-понеділкових справах.

Під кам'яним грифоном, що стояв на варті в кутку ринку, зграйка кур'єрів у флуоресцентних куртках колисала в захованих у рукавички долонях горнятка з чаєм. На тому боці вулиці відкритим вогнищем серед навколишньої пітьми жевріла кав'ярня «Смітфілд», відчинена цілодобово,— криївка завбільшки з буфет, осередок тепла і ситої поживи.

Власної вбиральні кав'ярня не мала, зате мала домовленість із книгарнею «Ледброукс» по сусідству. Книгарня відчинялася лише за три години, тож Страйк зайшов у провулок і там у темному одвірку спорожнив сечовий міхур, напнутий слабкою кавою, випитою за ніч роботи. Виснажений, голодний, нарешті

він із задоволенням, відомим лише людині, яка перевершила власні фізичні можливості, пропхався до пропахлого масною яєчнею і беконом приміщення.

Двоє чоловіків у флісках і водовідштовхувальних куртках щойно звільнили столик. Страйк протиснувся туди й аж упав, рохнувши від задоволення, на твердий стілець з дерева й металу. Він і слова мовити не встиг, як власник кав'ярні, італієць, поставив перед ним чай у високому білому горнятку й поклав кілька трикутників білого хліба з маслом. За п'ять хвилин на великому овальному тарелі перед Страйком уже лежав традиційний англійський сніданок.

Страйк не вирізнявся серед кремезних чоловічків, які грюкали дверима, заходячи до кав'ярні й виходячи з неї. Він був дебелий, чорнявий, з густим і кучерявим коротким волоссям, із залисинами над високим чолом, навислим над широким, мов у боксера, носом і густими насупленими бровами. Щелепу вкривала щетина, темні очі здавалися більшими через синюшні тіні під ними. Страйк їв, замріяно поглядаючи на будівлю ринку на тому боці вулиці. Крізь рідіючу темряву потроху проступала арка найближчого входу — під номером два: з-понад входу на нього дивилося суворе кам'яне обличчя, древне й бородате. Чи існував колись бог туш?

Страйк тільки взявся до ковбаси, коли прийшов Домінік Калпепер. Журналіст був заввишки як сам Страйк, але худорлявий, зі свіжим обличчям. Тільки дивна асиметрія — ніби хтось трохи підкрутив йому риси проти годинникової стрілки — не давала сказати, що Калпепер по-дівочному вродливий.

— Сподіваюся, це щось добре, — мовив Калпепер, сідаючи, скидаючи рукавички й майже підозріло оглядаючи кав'ярню.

— Їсти хочеш? — поцікавився Страйк з повним ротом ковбаси.

— Ні, — відповів Калпепер.

— Чекатимеш, поки десь завезуть круасани? — посміхнувся Страйк.

— Та пішов ти, Страйку.

Розсердити цього випускника приватної школи було напрочуд легко: от він уже з незадоволеним виглядом замовив чай, звернувшись (і цим розвеселивши Страйка) до байдужого офіціанта «друже».

— Ну? — спитав Калпепер, узявши довгими блідими долонями гаряче горнятко.

Страйк опустив руку в кишеню пальта, видобув звідти конверт і підштовхнув до Калпепера. Той витягнув уміст і почав читати.

— Ох ти ж чорт, — тихо вимовив він нарешті. Поспіхом почав гортати папірці, частина яких була списана Страйковим почерком. — Де ти в біса це дістав?

Страйк, який напхав повен рот ковбаси, тицьнув на папірець, де була записана адреса якогось офісу.

— Його особиста помічниця, — пояснив він, нарешті ковтнувши. — Він з нею спав — як і з тими двома, про яких ти вже в курсі. Вона зрештою втямила, що наступною леді Паркер усе одно не стане.

— Та як ти тільки в біса дізнався? — спитав Калпепер, дивлячись на Страйка понад паперами, які тремтіли в нього в руках.

— Детективна робота, — нерозбірливо озвався Страйк, який саме відкусив ще ковбаси. — Хіба ваш брат так сам не робив, поки ви не взяли моду наймати хлопів типу мене? Але панянка переймається майбутньою кар'єрою, тож просить, щоб у статті про неї не згадували, добре, Калпепере?

Калпепер пирхнув.

— Ліпше б подумала про це, перш ніж цупити...

Одним швидким рухом Страйк вихопив папери в журналіста з рук.

— Вона нічого не цупила. Він сам попросив її сьогодні вдень це все надрукувати. Панянка тільки й зробила поганого, що спершу показала їх мені. Але якщо ти, Калпепере, плануєш

викинути її приватне життя на шпальти газет, я все забираю назад.

— Та припини,— заперечив Калпепер, намагаючись вихопити з волохатої руки Страйка докази значного ухилення від сплати податків.— Гаразд, про неї ані слова. Але він і так знатиме, де ми це взяли. Він же не зовсім без клепки в голові.

— І що він зробить, потягне її до суду — щоб вона там розповіла про всі махінації, яким стала свідком за минулі п'ять років?

— Слушне зауваження,— зітхнув Калпепер, хвилюку поміркувавши.— Давай їх сюди. Я про неї не писатиму, але маю з нею побалакати. Пересвідчитися, що панянка кошерна.

— Папери — кошерні. З нею тобі балакати не треба,— твердо відповів Страйк.

Нешасна, гірко ображена й зраджена жінка, яка аж трусилася, коли детектив ішов від неї, не мала лишатися наодинці з Калпепером. Під впливом дикого бажання помститися чоловікові, який обіцяв їй шлюб і дітей, вона невиправно нашкодить і собі, і своїм перспективам на майбутнє. Страйк швидко завоював її довіру. «Панянка» мала майже сорок два роки; думала, що стане матір'ю дітей лорда Паркера; нині нею володіла жага крові. Страйк кілька годин просидів з жінкою, слухаючи історію її кохання, дивлячись, як вона плаче і бігає вітальнею, як розхитується, сидячи на дивані та притискаючи кулаки до чола. Кінець кінцем вона погодилася на це: на зраду, що дорівнювала похорону всіх її надій.

— Не треба її в це втягувати,— сказав Страйк, міцно тримаючи папери в кулаці, вдвічі більшому за кулак Калпепера.— Добре? Стаття і без неї буде ого-го.

Після короткого вагання Калпепер скорчив гримасу і погодився.

— Добре, добре. Давай їх мені вже.

Журналіст сховав папери у внутрішню кишеню, почав пити чай, і мить невдоволення Страйком ніби розтанула в сяйві перспективи викрити одного з перів Британії.

— Лорд Паркер Пеннівельський,— прошепотів він зі щасливим виглядом,— друже, ото ти вскочив у халепу.

— Сподіваюся, до твого роботодавця це дійде? — спитав Страйк; між ними ліг на стіл рахунок.

— О, так-так...

Калпепер кинув на стіл десятифунтову купюру, і чоловіки разом вийшли з кав'ярні. Коли двері зачинилися, Страйк запалив цигарку.

— Як ти зумів її розговорити? — спитав Калпепер, коли вони разом попростували крізь зимний ранок, оминаючи мотоцикли й фури, які й досі під'їжджали до ринку чи від'їжджали від нього.

— Я слухав,— відповів Страйк.

Калпепер скося глянув на нього.

— Всі інші приватники, з якими я працюю, просто перехоплюють чужі телефонні розмови.

— Це протизаконно,— відповів Страйк, випускаючи в сутінь цівку диму.

— То як?

— Ти захищаєш свої джерела, а я — свої.

Ярдів зо п'ятдесят вони пройшли мовчки; з кожним кроком Страйк кульгав дедалі гірше.

— Це буде просто щось. О, дійсно щось! — радісно мовив Калпепер.— Цей старий лицемірний гівнюк усе щось бекав про жадібні корпорації, а сам заховав на Кайманових островах двадцять лимонів...

— Радий допомогти,— сказав Страйк.— Рахунок надішлю електронкою.

Калпепер знову скося глянув на нього.

— Бачив минулого тижня сина Тома Джонса в газеті? — спитав він.

— Тома Джонса?

— Співак з Вельсу,— пояснив Калпепер.

— А, той,— без жодного ентузіазму озвався Страйк.— Я в армії знав одного Тома Джонса.

— То ти статтю бачив?

— Ні.

— Син дав чудове велике інтерв'ю. Розповів, що з батьком не знайомий, ніколи і звістки від нього не мав. Упевнений, йому заплатили більше, ніж тобі заплатять.

— Ти ще не бачив мого рахунку,— відповів Страйк.

— Та це я так, до слова. Даєш невелике інтерв'ю, і можна кілька ночей поспати, а не секретарок розколювати.

— Годі мені це пропонувати,— сказав Страйк,— бо я покину на тебе працювати, Калпепере.

— Та звісно,— погодився Калпепер.— Я статтю і без тебе можу написати. Син рок-зірки і герой війни, який ніколи не знав батька, працює приватним...

— Я чув, що пропонувати людям перехоплювати чужі телефонні розмови теж незаконно.

У кінці Лонг-лейну вони зупинилися і подивилися одне на одного. Калпепер нервово засміявся.

— Тоді чекаю на твій рахунок.

— От і гаразд.

Вони розійшлися в різні боки. Страйк прямував до станції метро.

— Страйку! — голос Калпепера луною прокотився крізь морок.— А ти її трахнув?

— Чекаю на статтю, Калпепере,— втомлено крикнув Страйк у відповідь, навіть не озирнувшись.

Культгаючи, він пройшов у затінок станції і зник з очей Калпепера.

2

How long must we fight? for I cannot stay,
Nor will not stay! I have business.

*Francis Beaumont and Philip Massinger,
The Little French Lawyer**

У метро вже юрмилися люди. Обличчя — типові для понеділкового ранку: обвислі, виснажені, рішучі, обурені. Страйк знайшов вільне місце навпроти білявки з мішками під очима, яка раз у раз засинала, схиляючи голову набік. Час до часу вона смикалася, знов сідаючи рівно, нервово вдивлялася в розмиті назви станцій, боячись, що прогавила свою зупинку.

Поїзд гуркотів і торохкотів, несучи Страйка назад до вбогих двох з половиною кімнат під дірявим дахом — місця, що він називав домівкою. Огорнений утомою, оточений овечими обличчями, він поринув у роздуми про низку випадковостей, що привела цих людей на світ. Власне, будь-яке народження, коли глянути під правильним кутом, це справа випадку. Крізь

* Чи довго ще точитиметься бійка? // Бо я не можу і не буду тут лишатись! // Є повно справ. (Френсіс Бомон і Філіп Мессинджер, «Французик-юрист»).

темряву сліпо плинуть сотні мільйонів сперматозоїдів, тож шанси, що людина народиться кимсь іншим, приголомшують. «Цікаво,— думав Страйк, а в голові в нього паморочилося від втоми,— скількох з навколишніх пасажирів батьки спланували? А скільки, подібно до мене, прийшли на світ випадково?» У школі він знав дівчинку з плямою кольору портвейну на обличчі й завжди відчував таємну спорідненість із нею, бо вони обоє від народження мали на собі знак відмінності — і не з власної волі. Вони цього знаку не бачили, зате бачили інші — і мали достатньо кепські манери, щоб раз у раз про той знак нагадувати. Бувало, що незнайомці захоплювалися Страйком, і він, п'ятирічний, ще думав, що то через його особисту унікальність,— але врешті-решт зрозумів, що ці люди вбачають у ньому всього-на-всього зиготу знаменитого співака, випадкове свідоцтво хиби, якої припустилася зірка. Свого біологічного батька Страйк бачив двічі за життя. Джонні Рокбі визнав батьківство лише після тесту ДНК. Домінік Калпепер був уособленням бажання й упередження, з якими стикався Страйк у тих рідкісних випадках, коли інші отримували змогу пов'язати цього похмурого колишнього солдата з літньою рок-зіркою. Люди одразу уявляли трастові фонди й великі кишенькові, приватні літаки й VIP-зони — гойність, доступну мультимільйонеру. Вражені скромністю Страйкового існування і його важкою працею, люди питали себе: що ж такого він накоїв, аж батько від нього відвернувся? Чи він прикидається бідаком, щоб витягнути з Рокбі більше грошей? Що він зробив з мільйонами, які його мати точно видоїла з багатого коханця?

У такі миті Страйк сумував за армією, за анонімністю професії, в якій походження й батьки майже нічого не варті в порівнянні зі здатністю робити свою справу. Найбільш особистим питанням, яке йому поставили у відділі спеціальних розслідувань, було прохання повторити оте дивне ім'я, що ним Страйка нагородила його екстравагантна мама.

Коли Страйк вийшов з метро, по Чаринг-Кросс-роуд уже активно мчали машини. Починався листопадовий світанок — сірий, слабкий, сповнений довгих тіней. Виснажений і зболений, Страйк звернув на Денмарк-стріт, мріючи про короткий сон, який він урве собі до появи наступного клієнта о дев'ятій тридцять. Помахавши дівчині у крамниці гітар (вони часто курили разом на вулиці), Страйк зайшов у чорні двері поруч з кафе «12 тактів» і рушив нагору металевими сходами, що зміїлися навкруг зламаною ліфта-клітки. Він проминув офіс графічного дизайнера на першому поверсі, проминув власний офіс на другому — прямував на третій поверх, з найменшим сходовим майданчиком: там нині була його домівка.

Попередній власник, менеджер закладу вниз, переїхав до кращого житла, а Страйк, який доти кілька місяців спав просто в офісі, не прогавив шансу орендувати помешкання, вдячний за таке просте вирішення своєї безпритульності. Квартира під дахом була за будь-якими мірками крихітна, а надто для чоловіка на зріст шість футів і три дюйми. У ванній Страйкові ледве вистачало місця, щоб розвернутися; кухня не надто зручним чином прилягала до вітальні, а спальню майже повністю займало двоспальне ліжко. Частина речей Страйк так і тримав на сходах у коробках, хоча власник помешкання висловлював з цього приводу незадоволення.

Маленькі вікна виходили на вершечки дахів; унизу лежала Денмарк-стріт. Постійна пульсація басів у барі вниз тут ставала настільки притишеною, що її часто-густо могла перебити власна музика Страйка.

Всюди було видно прояви вродженої схильності Страйка до порядку: ліжко застелене, посуд стоїть чистий, усе на своєму місці. Треба було помитися і поголитися, але ці справи могли й зачекати; повісивши пальто, Страйк поставив будильник на дев'яту двадцять і, повністю одягнений, розтягнувся на ліжку.

За кілька секунд Страйк заснув, а ще за кілька — як йому здалося — прокинувся знову. У двері стукали.

— Корморане, я перепрошую, але...

Його помічниця, висока молода жінка з рудувато-білявим волоссям, дуже вибачалася, коли він відчинив двері, але, глянувши на нього, жажнулася.

— Що з тобою?

— Та заснув. Цілу ніч не спав — власне, дві ночі.

— Вибач, будь-ласка,— повторила Робін,— але вже дев'ята сорок, Вільям Бейкер прийшов і вже почав...

— Чорт,— буркнув Страйк.— Не на той час поставив будильник. Дай мені п'ять хви...

— Це ще не все,— провадила Робін.— Там ще жінка прийшла. Без призначення. Я їй сказала, що тобі немає куди брати ще клієнтів, але вона відмовляється йти.

Страйк позіхнув, потер очі.

— П'ять хвилин. Зроби їй чаю абощо.

За шість хвилин Страйк, одягнений у чисту сорочку й оповитий пахощами дезодоранту й зубної пасти, хоч і неголений, увійшов до приймальні, де сиділа за своїм комп'ютером Робін.

— Ну, краще пізно, ніж ніколи,— застигло всміхнувся Вільям Бейкер.— Добре, що в тебе така гарненька секретарка, бо я б знувдився і пішов.

Страйк помітив, як почервоніла від злості Робін і відвернулася, заходившись розбирати пошту. В тоні, яким Бейкер вимовив слово «секретарка», було щось невловно образливе. Директор компанії, вбраний у костюм у тонку смужку, наїняв Страйка, щоб розслідувати діяльність двох своїх колег з правління.

— Доброго ранку, Вільяме,— сказав Страйк.

— І що — жодних вибачень? — пробуркотів Бейкер, закочучи очі до стелі.

— Добридень, а ви хто? — спитав Страйк, не зважаючи на нього і звертаючись натомість до тендітної жіночки середніх літ, у старому брунатному пальті, яка присіла на диван.

— Леонора Квайн,— озвалася та; треноване вухо Страйка розпізнало вимову, характерну для Вест-Кантрі.

— Страйку, в мене сьогодні ще купа справ,— заявив Бейкер. Без запрошення він рушив до кабінету. Коли Страйк не пішов за ним, статечність Бейкера трохи похитнулася.

— Гадаю, в армії такої непунктуальності вам не пробачали, містере Страйк. Будь ласка, підійдіть.

Страйк ніби не почув.

— Що конкретно ви хотіли, щоб я для вас зробив, місіс Квайн? — спитав він у погано вдягненої жінки на дивані.

— Ну, мій чоловік...

— Містере Страйк, у мене ще одна зустріч менш ніж за годину! — голосніше гукнув Вільям Бейкер.

— ...ваша секретарка сказала, що все зайнято, але я сказала, що можу почекати.

— Страйк! — гукнув Вільям Бейкер, ніби наказував собаці підійти.

— Робін,— загарчав виснажений Страйк, якому нарешті урвався терпець.— Випишіть містерові Бейкеру рахунок і видайте йому справу; там є всі останні матеріали.

— Що? — не повірив своїм вухам Вільям Бейкер і повернувся до приймальні.

— Він вас кидає,— вдоволено пояснила Леонора Квайн.

— Ти не закінчив роботу,— заявив до Страйка Бейкер.— Ти казав, там були ще якісь...

— То хай хтось інший її вам закінчить. Хтось, кому підходять клієнти-хами.

Все в офісі ніби скам'яніло. Робін з дерев'яним обличчям вийняла з шафки папку зі справою Бейкера і передала її Страйкові.

— Так як ти смієш!

— У папці багато корисних матеріалів, які суд візьме до уваги,— сказав Страйк, передаючи папку директору.— Своїх грошей воно вартує.

— Але ти не закінчив...

— Головне, що з вами закінчив,— влізла Леонора Квайн.

— Стули пельку, дурепо...— почав був Вільям Бейкер, а тоді відступив на крок, бо Страйк зробив півкроку вперед. Ніхто не зронив і пари з вуст. Колишній військовий раптом почав забирати удвічі більше місця, ніж за кілька секунд до того.

— Присядьте в мене в кабінеті, місіс Квайн,— тихо запросив Страйк. Жінка так і вчинила.

— Гадаєш, ти їй по кишені? — вишкірився Вільям Бейкер, відступаючи і кладучи руку на ручку дверей.

— Оплата моєї праці договірна,— пояснив Страйк,— якщо клієнт мені подобається.

Слідом за Леонорою Квайн він зайшов до свого кабінету і хряснув дверима.